

Kielen- ja kansanrunoudentutkimusta

Keväällä 1953 ilmestynyt *Studia Fennica* -aikakauskirjan 275-sivuinen VI nide sisältää kaikkiaan viisi tutkielmaa, joista kaksi kuuluu kielen-, kolme kansanrunoudentutkimuksen piiriin. Edellisen, v. 1948 ilmestyneen V niteen jälkeen aikakauskirja on siirtynyt Talonpoikauskulttuurisäätiöltä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaistavaksi.

Niteessä ensimmäisenä on kielen-tutkimusta edustava SIMO HÄMÄLÄISEN »Über die pikanten Bestandteile im finnischen Militärslang». Siinä esitellään runsain määrin talvi- ja varsinkin jatkosotamme aikaisia, osittain jo varhaisempiakin sotilasslangimme ilmauksia, jotka joko suorastaan kuuluvat seksuaalisen elämän alaan tai sitten tavalla tai toisella pohjautuvat siihen. Kirjoituksesta ilmenee, että tällaiselle sanastolle vain harvoin (kuten esim. useiden 'coire'-merkityksisten sanain ja sanontojen kohdalla, silloin kun niitä on käytetty

samassa merkityksessä kuin *nyysiä* 'varastaa'; viimeksi mainittu on ilmeisesti, kuten tekijä mainitsee, laina ruotsin *snysa*, *snyta* 'kähveltää' -verbistä) on löydettävissä kaitaakaan historiallista taustaa tai osoitettavissa lainalähteitä: sanonnat ovat siinä määrin tiettyyn ajankohtaan ja sen ilmiöihin liittyviä, että ne perin pian unohtuvat tai vaihtuvat toisiksi. Psykologisvoittoiselle kielentutkimukselle tällaiset ilmaukset voivat olla varsin merkittävää ainesta. Muu sotilasslangimme, jota kirjoittaja piakkoin tulee käsittelemään laajemmissa puitteissa, sisältää epäilemättä kielitieteen kannalta paljon antoisampia piirteitä. — Viron kielen tervehtimiseen ja hyvästelyyn liittyviä ilmauksia käsittelee ANDRUS SAARESTE ranskankielisessä kirjoituksessaan »Des formules de salutation en Estonien». Esille tulee kaikkiaan 100 erilaista viron ilmausta, joiden ohessa aina, milloin ainesta ja aihetta on ollut, on

suoritettu vertailuja toisiin ims. ja sgr. tai muihin kieliin. Suuri osa viron tervehdys- ja hyvästelyilmauksista perustuu luonnollisesti yleisinhimillisiin sielullisiin tekijöihin, joten samankaltaisuus eri kielissä ei ilman muuta ole vieraaksi vaikutukseksi katsottavaa; selvää lainaakin tämän alan ilmauksissa tietysti paljon on. Kantasuomesta polveutuvina tervehdysilmauksina Saareste pitää viron sanontoja *tere, tere-tere* jne. (vrt. sm. *terve*, liiv. *tjeri*, veps. *ole teroh'en!*, lp. *pääsel tiervvan!*) ja nykyisin virolle luonteenomaista *kuidas käsi käib?*, vrt. esim. Agricolalla 1549 (Teokset II 544): *Joilla hyuesti käsi kieupi*.

Kansanrunouden kysymyksiä käsittelevistä tutkimuksista tulkoon ensinnä mainituksi MATTI KUUSEN »Über die Wiederholungstypen in der Volksepik unter besonderer Berücksichtigung der Edda, der Bylinen und der finnisch-estnischen Volksdichtung». Lähtökohtanaan Oskar Kallaksen vuonna 1901 ilmestynyt väitöskirja »Die Wiederholungslieder der estnischen Volkspoesie I» kirjoittaja monin esimerkein valaisee kansanrunouden erilaisia kertotyyppejä; hän erottaa niitä kaksi pääalajia, joista toinen (Kernwiederholung) jakautuu neljään, toinen (Rahmenwiederholung) kahteentoista alatyyppeihin. Kirjoituksen lopussa viitataan siihen, että kertotyypin perusteella voidaan kenties tehdä johtopäätöksiä runojen asun iästä: Edda -runoissa, venäläisissä byliinoissa ja suomalais-virolaisessa runostossa on kertotyyppejä, »die so kunstgerecht, so weitgehend spezialisiert sind, dass sie ebensogut wie Sonett, Terzine oder Ottaverime als Schöpfungen einer bestimmten Stilperiode gelten können.»

AIMO TURUSEN »Über die Volksdichtung und Mythologie der Wepesen» on Virittäjän lukijoille eräiltä osiltaan jo entuudestaan tuttu (ks. saman kirjoittajan artikkelia »Vepsäläisten kansanrunoudesta» Vir. 1943, s. 147—); tällä kertaa tekijän esitys eräin paikoin on entistä paljon laajempi ja sisältää uusia mielenkiintoisia vertailuja karjalais-lyydiläiseen ja osittain myös venäläiseen kansanrunouteen. Kuten Turunen tutkimuksensa lopussa sanoo, vepsäläiset ovat kansanrunouteensa saaneet erinomaisten runsaasti vaikutteita sekä lännestä että idästä, mutta vieraiden vaikutteiden ohella he ovat säilyttäneet paljon vanhaa, omaperäistäkin, jota vielä lähestulkoonkaan kaikkea ei ole saatu aineskokoelmiin kerätyksi.

ERICH KUNZE artikkelissaan »Goethes 'Finnisches Lied'» käsittelee sitä taustaa, joka sai Goethen v. 1810 saksaksi mukailemaan suomalaisen kansanrunon »Jos mun tuttuni tulisi» (Goethellä »Nähe des Geliebten»). Goethen mieltymys tätä suomalaista kansanrunoa kohtaan on osoitus siitä, että vanhenevan runoilijan oli temmannut mukaansa 1800 -luvun alkupuolella vallalla ollut oppineiden yleinen kiinnostus kaikkea kansanrunoutta kohtaan.

SULO HALTSONEN on esiteltävänä olevassa uusimmassa Studia Fennican niteessä jälleen jatkanut kieli- ja kansatieteellisten tutkimusten bibliografiaansa käsitellen tällä kertaa vv. 1945—1949 ilmestyneen kirjallisuuden. Niteen lopussa on KUSTAA VILKUNAN laaja esittely Aino Linnoveen teoksesta »Suomalaisen pitsinypläyksen kehitysvaiheita 1500-luvulta 1850-luvulle».

R. PLA